

6. Bubka S. Olympic sport in society: history of development and the current status. Kyiv: Олімпійська література; 2013. 256 p.

7. Coubertin Pierre. The Olympic Idea: Discourses and Essays. Diem L, Andersen O, rev. ed. eds., Dixon JG, translated. Lausanne: Carl-Diem-Institut, Editions Internationales; 1966. 256 p.

8. Olympic museum: [Internet]. [updated Jan 21]. Available from: <https://www.olympic.org/museum>.

9. Samaranch JA. The Olympic Culture in Favour Of Peace. Olympic Review. 1999;(XXVI, 28):35-8.

Салук І.А. <https://orcid.org/0000-0002-7058-5513>

ЖИТТЄВИЙ ТА СПОРТИВНИЙ ШЛЯХ БРАТІВ ШУХЕВИЧІВ

**Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В.Гнатюка**

Annotation. The article deals with the life and sports career of the Shukhevych brothers: Roman (1907 - 1950) and Yuriy (1910 - 1941), bright figures of the "Plast" in Galicia. "Rusalka" sports club (1923), the Carpathian ski club (1924) were created by Roman Shukhevych.

Keywords: "Rusalka" sports club, the Carpathian ski club, Zaporizhia games.

Анотація. У статті йдеться про життєвий та спортивний шлях братів Шухевичів: Романа (1907 -1950) та Юрія (1910-1941), яскравих постатей пластового руху в Галичині. За ініціативи Романа Шухевича був створений спортивний клуб "Русалка" (1923), Карпатський лещетарський (лижний) клуб (1924).

Ключові слова: спортивний клуб "Русалка", Карпатський лещетарський (лижний) клуб, Запорізькі ігрища.

Актуальність теми дослідження. Для роботи над статтею було використано напрацювання останніх років – зокрема наукові публікації Миколи Посівнича, Дениса Мандзюка, Андрія Сиви та спогади істориків в екзилі Олега Лисяка, Богдана Підгайного, Остапа Савчинського, а також матеріали періодичних видань Галичини початку ХХ століття.

Мета даного дослідження полягала в аналізі спортивного й життєвого шляху одних із фундаторів українського визвольного

руху, борців за незалежність України у ХХ сторіччі Романа та Юрія Шухевичів.

Результати досліджень. Роман Шухевич вступив до "Пласту" вже у 13-річному віці, будучи учнем Академічного гімназії у Львові, і пробув там до заборони організації владою Польщі. Ще навчаючись у гімназії та в політехніці, Роман був активним членом різних спортивних товариств, – розповідає львівський історик Микола Посівнич. Шухевича в пластовій обліковій картці характеризували так: "Найліпший з гуртка, честолюбивий, войовничий, енергійний".

Богдан Підгайний, провідний діяч ОУН, а також близький друг Романа Шухевича згадував: "У той час в середніх школах мали лише на показ один диск, одне ратище (спис) і пару боксерських рукавиць. Поляки на такі речі грошей не давали. Тоді на сотки наших спортсменів (спортсменів) лише Роман Шухевич і Юрко Старосольський мали черевики до бігання, а в мене були мешти до метання. Коли ми грали копаний м'яч (футбол), то наш колега Михайло Жук завжди мав шило і дратву, і направа м'яча часто тривала довше, ніж сама гра".

Коли історики згадують про зв'язки Шухевичів зі спортом, то зазвичай перелічують стандартні види. "Футбол був улюбленим видом спорту для Романа. А ще – баскетбол та волейбол".

Чи був Шухевич великим фанатом футболу – достеменно невідомо. Навіть позицію на полі встановити складно. Публіцист Олег Лисяк привідкриває завісу словами, що Роман "був шукачем добутих голів", тому, ймовірно, йдеться саме про напад. Що не дуже-то й дивно.

У 1923-му за ініціативою Романа Шухевича на базі тієї самої Академічної гімназії, де започаткували "Пласт", створили спортивний клуб "Русалка". У ньому займалися командними видами спорту – футболом, баскетболом (кошиківкою), волейболом (відбиванкою). Цей спортивний клуб активно згадувався, допоки в гімназії навчалися Шухевичі (до 1926-1927 років).

У 1923 році у Львові відбувся четвертий розіграш Запорізьких ігрищ (назва в честь козацтва) – місцевого аналога Олімпійських ігор. 73 спортсмени зі Львова та околиць змагалися два дні у вересні за основними видами спорту. Тоді уперше включили в програму плавання – стометрівку вільним стилем на місцевому озері. "Око любувалося гнучкими тілами, які з розмахом кидалися у воду й пірнали, – писали в газеті

"Діло». – Побідник звернув увагу добрим стилем, тож при пильності і праці над собою зможе далеко зайти і гідно репрезентувати наш спорт у цім напрямі".

На Запорізьких ігрищах того року Шухевич змагався, допоки вистачало сил. На змаганнях юніорів Роман установив рекорд із бігу з бар'єрами на 100 і 400 метрів, Тоді ж він виборов призові місця в естафеті, метанні диска і штовханні ядра. Через чотири роки Шухевич став найкращим у стометрівці на першому пластовому таборі на Соколі. "Блискавичний вибіг, довгий елястичний крок, праця м'язів та ритм рухів тіла – все це вказувало на грізного супротивника. Я тоді майже виграв, але завадив цьому непередбачений довгий стрибок Шуха, що піднявши руки вгору і влету, звернувши трохи до права, лівою частиною грудей досягнув мети першим", – писав Остап Савчинський.

Захопився українським морем і його вагою, тим то й пристав як один з перших, до гурту пластунів, що не тільки популяризували культ українського моря серед суспільства Західної України, а й дали у «Пласті» почин новій галузі пластування». Йдеться про курінь "Чорноморці", з яким Шухевич проплив усі найважливіші річки Західної України. У документах тих років зберігаються дані, що Роман уже у 20-річному віці був екзаменатором із плавання для молодших пластунів. Хоча саме ініціатором створення такого куреня вважається не він, а його молодший брат Юрій.

Команда "Чорноморців" отримує кубки за перше місце в дружиновому марші серед дружин старших пластунів. Перший зліва, в 1 ряді Юрко Шухевич. Перший зліва в 2 ряді Роман Шухевич.

Шухевич-молодший під кінець 1920-х – на початок 1930-х побив всі результати старшого брата в плаванні. Також вони успішно змагалися разом за "Український студентський спортовий клуб" у 4х50 метрів у довільному стилі. У вересні 1931-го в естафеті вони встановили рекорд Львова, який тримався три роки (2 хвилини 54 секунди) – і який потім побив Юрій у складі іншої команди. В 1941-му Шухевича-молодшого розстріляли у в'язниці НКВС перед відступом радянських військ.

Серед безлічі створених Шухевичем товариств 1920-х відокремлене місце займає Карпатський лещетарський клуб – хоча б тому, що він існує донині. Роман не був зіркою в бігу на лещетах (лижах), але на змаганнях боровся до останнього.

Чим старшим ставав Шухевич, тим більше видів спорту він перепробував. "Особливо добре Роман володів шпагою, якою тричі боронив честь українського студентства. Займався і планеризмом, здобув диплом пілота безмоторного літака", – розповідав історик Андрій Сова.

Також Роман непогано відчував себе, коли справа йшла до скелелазіння. Спогади Мирона Ганушевського: "На другому боці галявини маячила між струнками смереками височенна скеля Бубнища, немов булава велетня, а на верху, на залізному дрючку – рештки жовто-чорного австрійського прапора, що його висадили в часі Першої світової війни альпіністи-тирольці.

А я його стягну! – сказав твердо Шух. Устав тихо, перейшов поляну і обійшов скелю довкруги кілька разів. Дбайливо оглянув кожну тріщину, кожну розколіну. З одного боку стояв довше – "рисував дорогу", вибирав місця, де може стати, де захопитися рукою, забити кілок при спинанні вгору.

Як каміння просохло від уранішньої краси і сонце підвелось понад верхів'я смerek, Роман із Славком Карпевичем були вже на половині скелі. Підлаз був дуже важкий, але дали раду з тими перешкодами, що чекали на сміливців вище. Роман і Славко тримались за руки і виглядало, що це не живі люди, а дві постаті, викуті в камені-пам'ятнику.

По добрій годині обидва друзі здобули скелю. Як сонце схилялося до заходу – озолотило синьо-жовтий прапор, що гордо маяв на залізному дрючку".

Одним із останніх активних виступів Романа Шухевича ще перед тим, як польська тюрма перервала його спортовий шлях,

були змагання 1933 року, де він, цим разом як "старий" (27 років), веде на площі "Сокола-Батька" дефіляду всіх змагунів", – писав Олег Лисяк. Якщо точніше, то на цих змаганнях Українського спортивного союзу Роман Шухевич уже був не спортсменом, а головним суддею всіх змагань. В 1938-му Шухевич на тій же площі виконував із молоддю фізкультурні вправи, придивляючись кандидатів до ОУН – це востаннє, коли Роман займався спортом привселюдно.

Висновки. Активними членами різних спортивних товариств були брати Шухевичі. Доречно згадати їхні успішні виступи та рекорди у бігу та плаванні. Створення спортивного клубу «Русалка», заснування Карпатського лещетарського клубу, братам не знадобилося багато часу, щоби стати лідерами усіх куренів, де вони займалися – від імені Конашевича-Сагайдачного до власноруч створених "Чорноморців". Недарма, 5 березня 2021 року сесія Тернопільської міської ради присвоїла стадіонові нову назву - "Тернопільський міський стадіон імені Романа Шухевича". Подальші дослідження необхідно направити на вивчення творчого шлях інших видатних постатей українського спортивного руху.

Список літератури:

1. Мандзюк Денис. Копаний м'яч.- Л.:Видавн. Старого Лева, 2017.- 416 с.
2. Посівнич М. Нескорений командир [Архівовано 10 жовтня 2020 у Wayback Machine.].- Київ—Торонто, 2008.ISBN 978-1-897431-09-2ISBN 978-966-2105-07-0.
3. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі-ЦДІАЛ). - Ф. 389 (Верховна Пластова Команда).- Оп. 1.- Спр. 323 (Заяви учнів шкіл з проханням про прийняття до пластового полку ім. П. Сагайдачного у Львові, літери П-Я).- Арк. 109, 118.